

12. JÓZSEF TÖRTÉNETE: JÓZSEF, AZ ÁLOMLÁTÓ (1Móz 37,1–11)

Gyülekezeti óraszám: 1. Egyházi iskolák óraszama: 2.

ÓRAVÁZLAT-JAVASLAT ÁLLAMI ISKOLÁK ÓRÁJÁRA ÉS EGYHÁZI ISKOLÁK 1. ÓRÁJÁRA

TEOLÓGIAI ALAPOZÁS

(Felhasznált irodalom:

Keresztyén Bibliai Lexikon. Kálvin Kiadó; Budapest. 1995.

Biblia magyarázó jegyzetekkel. Kálvin Kiadó; Budapest. 1996.

John Bright; Izrael története. Egyetemi nyomda; Budapest. 1968.

Jubileumi kommentár / A Szentírás magyarázata/Kálvin Kiadó; Budapest. 1995.)

József történetének meghatározó eleme az apai megkülönböztetésből fakadó testvérkonfliktus. József Jákób szeretett feleségétől, (Ráheltől) születik, a négy felesége (Lea, szolgálja: Bilha, Ráhel, szolgálja: Zilpa) közül ráadásul Ráhel szül a legkésőbb. Apja tarka ruhát csináltatott neki, amelyben aligha dolgozhatott a testvéreivel. Inkább otthon, a sátorban teltek a napjai, és csak apja megbízásából indult a pásztorkodó testvérek után a mezőre. Kivételezett helyzete fölényessé tette, és rossz hírt vitt a testvéreiről az apjának. A testvérek ellenszenvé egyrészt kivételezett helyzetének szól, másrészt annak, ahogyan József ezt kezelte. Álma csak még jobban elmérgesítette a viszonyukat.

József életében különösen fontos szerepet játszanak az álmok (páronként jelennek meg). Az ószövetségben az álmoknak van néha kijelentésjellegük. József álma előrebetűti jelképesen azt, hogy a testvérei hódolni fognak előtte.

A két álom jelentése is ugyanaz. Az első álom képei a földművelő élethez kapcsolódnak. A másodiké asztrális jellegű. A nap az apa jelképe lehet, a hold az édesanyáé (bár Ráhel ekkor már nem él), a testvérek a csillagok. Felmerül az a gondolat, hogy a 12 fiút a 12 állatöv csillagképeit jelképezi, de ez az azonosítás erőltetettnek tűnik.

A testvérek távol legeltetnek. Amikor Józsefet meglátják, erőt vesz rajtuk a gyűlölet. Meg akarják őt ölni. Rúben, a legidősebb azonban igyekszik őket jobb belátásra téríteni. Nyíltan nem áll ki József mellett, de a terve az, hogy majd valahogyan hazaviszi öccsét. Így kerül József a kiszáradt kútba (itt egy ciszternára kell gondolnunk). Amikor kereskedők érkeznek oda, Júda ötletére eladják őt húsz ezüstért. (akkoriban egy rabszolga ára 30 ezüst volt). A szöveg a kereskedőket hol izmaelitáknak, hol midianitáknak nevezi. Az egyenlenség oka a két hagyomány összeolvadásának következtelensége lehet. Feloldhatja a problémát az a megközelítés, amely szerint a két kereskedőnép nevének paralel használata egyszerűen megfeleltetése a kereskedő szónak.

Rúben nem tud az üzletről, de amikor rájön, ő az egyetlen, aki megsejti a testvérek tettének súlyát, már nincs mit tenni. El kell az apjuknak számolni Józseffel. Ahogy pásztorként a széttépett jószág kapcsán valahogy bizonyítani kellett az esetet, most József összevázolt ruhája lesz a „bizonyíték” a halálára. Jákób megrendülve gyászolja elveszett fiát. Vigasztalhatatlan, gyásza jeléül zsákot teker a derekára.

VALLÁSPEDAGÓGIAI SZEMPONTOK

Az álom az élet mindennapi része. Kutatók szerint mindenki álmodik, bár nem mindenki emlékszik rá. Az ókori világ gondolkodásmódja szerint az álmok kapcsolatot teremtenek az ember és a természetfölötti világ között. A zsidó gondolkodók számára is fontos az álom és a

látomás. A Biblia az álomról azonban úgy beszél, mint az élet szerves részéről, amelyben emberi érzések, törekvések, remények jelennek meg. Ugyanakkor ismer álomlátókat, álomfejtőket is. Isten néha álomban kommunikál az emberekkel, és ő az, aki a megfejtést is adja. Ezt láthatjuk József esetében, illetve akár Dánielnél is. A Szentírás szerint azonban egyedül Isten az, aki az álom megmagyarázására képessé tehet, ha szükséges annak a megértése. Ez tehát Isten különleges ajándéka lehet az egyén számára.

A pszichológiában nagy jelentőséget tulajdonítanak az álmoknak. Freud volt az első, aki alapos analízis alá vette az álmokat, és tudományos kutatásai során az álomszimbólumokat a szexualitásra vezette vissza. Az álmok nagy kutatója volt Carl Gustav Jung is, aki egy másik irányból közelített. Ő a transzcendens megnyilvánulásának látja az álmot, és ezt boncolgatja műveiben. Biblikus, mégis pszichológiai oldalról magyarul Gyökössy Endre foglalkozott a témával (Isten elfelejtett nyelve az álom c. könyvében.)

Az álmok sokféleképpen csoportosíthatók, de a jelen téma szempontjából a legfontosabbak a következők:

- Mindennapi történések feldolgozása álomban. Ezek általában éjfél előttiek.
- Ismétlődő álmok.
- Konfliktusra, konfliktus megoldásra vonatkozó álmok.
- „Jósálmok” – ezek vagy egy betegséget, változást jeleznek vagy valamilyen jövőbeni történésről szólnak.

A kisiskolások számára az álmok jelentősek. Mivel sok álom a mindennapi események hatására születik, ezért a mindennapi félelmeik, szomorúságaik vagy örömeik jelennek meg bennük. Sajnos sok gyermeknek vannak rémálmai a mindennapokban ki nem mondott vagy fel nem dolgozott terhek miatt. Gyermekkorban (serdülőkorra múlik el általában) létezik egy ún. „alvási rémület zavar”, mely a gyermeket annyira terheli, hogy többször felébred éjszaka, fél, kiáltozik is akar. A nagyobb gyermekek talán szégyellik a problémát, ezért nem is mernek beszélni róla. Ugyanakkor természetes, hogy kisiskolás korban több a rossz álom, hiszen az érzelmek nagy részét most kezdi a gyermek tudatosítani magában, és az álom során „kerülnek helyre” vagy próbálja az agy feldolgozni az eseményeket. A hittanórán annyit tehetünk, hogy adunk lehetőséget az őszinte beszélgetésre. Mint más esetben, itt se erőltessük a gyermekekre a beszédet! Ha nem szeretné a többiek előtt elmondani, akkor hadd mondja el külön, az óra után akár. Ugyanakkor abban segíthetünk nekik, hogy rámutatunk arra, hogy az álom az élet velejárója, és mi minden jelenhet meg benne. Mindenképpen igyekezzünk bizalmi és bátorító légkört teremteni.

A témához szorosan hozzátartozik a családban gyakori testvérkonfliktusok köre. Ez néha csak vitákban, apróbb veszekedésekben, máskor egészen durva agresszióban nyilvánul meg. Ez utóbbi gyakran vezethető vissza akár oda is, hogy a gyermek az őt ért sérelmeket a kisebb vagy gyengébbnek tartott testvérén akarja megtorolni.

Alapvetően azonban a gyermekeknél már a kistestvér születésekor (illetve akkor, amikor az ő szeretgetését látja, és magát háttérbe szorítva érzi) megjelenik a féltékenység. Részben ezt adja neki vissza, amikor bántja, zaklatja a testvérét. Az elsőszülöttek általában idősebb korukat és gyakran ezzel együtt járó fölényüket használják arra, hogy „helyüket” védjék a családban. A testvérkonfliktusok oka tehát gyakran a versengés, illetve az általuk szeretett felnőttek (szülők) szeretetének megszerzése.

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ KÖVETELMÉNYEK:

Minimum	Optimum
<ul style="list-style-type: none"> Bátorítással vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben és imádkozásban. Tudja segítséggel a tankönyvi képek és a szöveg alapján saját szavaival elmondani József és testvérei történetét. 	<ul style="list-style-type: none"> Önként, aktívan vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben és imádkozásban. Legyen képes a tankönyvi képek és a szöveg alapján saját szavaival elmondani József és testvérei történetét. Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten tudjon példákat felsorolni a testvérkonfliktusokról s azok békés megoldásáról.

ÓRAVÁZLAT–JAVASLAT

Fő hangsúly: Testvérkonfliktusok és háttérük.

Értelmi cél: Annak a tudatosítása, hogy a testvéri konfliktusoknak néha maguk a testvérek is az okozói, amelyeket kellő odafigyeléssel csökkenteni lehet.

Érzelmi cél: A testvéri konfliktusok háttére: testvérféltékenység, irigység, rivalizálás.

Pragmatikus cél: Annak a gyakoroltatása szituációkon keresztül, hogyan lehet csökkenteni a testvérkonfliktusok negatív érzelmi háttérét.

Óra fő része	Javaslatok	Módszertani javaslatok, Taneszköz
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	<p>Játék: József körül A játék leírása:</p> <ul style="list-style-type: none"> A kör közepén áll egy gyermek, akit a tanár választ. Ő József. Kaphat egy tarka sálat is a nyakába. A többiek búzakéveként táncolják körül és hajlongnak körülötte. Megjegyzés: A mozgást zenére is végezhetjük. A tanár új szereplőket választ, de József ugyanaz a gyerek lesz! Harmadjára is új szereplőket választanak, de József „véletlenül” megint ugyanaz a gyerek lesz. Addig játsszuk, amíg ezt a megkülönböztetést szóvá nem teszik a gyerekek! <p>Megbeszélés:</p> <ul style="list-style-type: none"> Miért rossz, hogy mindig ugyanaz a diák volt a játék főszereplője? Ki szeretett volna még József lenni? Miért szerettél volna József lenni? 	<p>Közös játék, beszélgetés Figyeljük a gyerekek reakcióját, ügyelve arra, hogy a kitüntetett diák ne kerüljön hirtelen negatív megjegyzések keresztútjába. Vigyázzunk arra, hogy ne feszítsük túl a húrt!</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Milyen érzés volt Józsefnek lenni? • Voltál-e már hasonló helyzetben? 	
Feldolgozási javaslat	<p>Tankönyvi szöveg-feldolgozási javaslat:</p> <p>Történetmondás vázlata</p> <ul style="list-style-type: none"> • József, Jákób kivételezett fia. • József álmai. • A testvérek irigysége és haragja József iránt. • A testvérek terve és végrehajtása: Józsefet kútba dobják. • Józsefet eladják. • Terv a maguk tisztázására. • Jákób gyásza. <p>Beszélgetés a képek alapján:</p> <p>Vizsgálják meg, milyen érzelmek figyelhetők meg a szereplők arcán! Ki áll a középpontban? Mi teszi a központi alak helyzetét kívánatossá? Milyen érzelmekről árulkodik a testvérek arca? Mi tartja össze a szereplőket?</p> <p>Tudod-e? Bibliai kvíz</p> <p>Kapcsolódó feladatok: 1. és 2. feladat</p> <p>Játék:</p> <p>Történetmesélés: Meséljük együtt! József történetét mesélik el a gyerekek közösen. Mindenki egy-egy mondattal folytatja a mesélést. A Hittanoktató megadhat mindig egy-egy szót, amit a következő gyerekek bele kell foglalni a szövegbe. Ilyen kulcsszavak lehetnek: ruha, meghajol, nap, sötét stb. (Eredeti ötlet: Miklya Luzsányi Mónika-Miklya Zsolt: Játéktár a Mesélő Bibliához, Harmat Kiadó, 2012; 8/VIII.)</p>	<p>Beszélgetés a képek alapján csoportmunka Megfigyelési szempont: Miért haragudtak Józsefre a testvérei? Tanköny</p> <p>Beszélgetés a tankönyvi kép alapján</p>
Házi feladat	3. feladat	

TOVÁBBI ÖTLETEK

1. Képelemzési és szövegelemzési módszertani segédlet

TKEI 70-71. o. és TKGY 66-67. o.

A képen látható:

A bal oldalon jelzésszerű rajz látható, József álmát szimbolizálja. A jobb oldalon Józsefet látjuk, amint az újabb álmát meséli a testvéreinek. József díszes ruhája különbözik a testvérei

öltözékétől, amelyet az apa kedvenc fiának ajándékozott. A testvérek haraggal, dühvel, csodálkozva, hitetlenül, kételkedve hallgatják a kisebb – apjuk által kedvelt – fiút. Láthatóan ellenségesek vele. József feje fölött jelenik meg az álma: a hold és a csillagok.

Instrukció a képolvasáshoz és a kapcsolódó szöveg elemzéséhez:

Megfigyelési szempontok lehetnek csoportonként:

1. Milyen álmai voltak Józsefnek?
2. Milyen volt a testvérek kapcsolata Józseffel? Miért?

Az első benyomások meghallgatása után, a megfigyelési szempontok beszélgetési irányvonalai:

- A TKEI 71. /TKGY 67. oldalán láthatjátok József első álmát, mit láttok?
- Mit jelentett József első álma?
- Figyeljétek meg a TKEI 71./TKGY 67. oldalán lévő képet!
- Mit jelentett József másik álma?
- Figyeljétek meg a testvérek tekintetét! (balról jobbra haladva) Az első testvér arca mit fejez ki? A második testvér mozdulata miről árulkodik? A harmadik testvér arca milyen gondolatról árulkodik? A negyedik testvér arca, mozdulata mit fejez ki? Az ötödik testvér mozdulata mit mond neked?
- József miért van díszesebb, szebb ruhában, mint a testvérei?
- Milyen volt a kapcsolata Józsefnek és testvéreinek? Miért?
- Miért nem törekedtek a békességre?
- Mit tettek a testvérek haragjukban?
- Milyennek látod a testvéreket? Mi a véleményed róluk?
- Mi a véleményed Józsefről? Miért?

2. Játék: Nap, Hold, csillagok, búzakévék

A játék leírása: Kivágunk 11 csillagot, egy napot, egy holdat, egy kévét ábrázoló képet. Egy nagy lapon elhelyezik a kiosztott képeket, miközben legnagyobb álmukat mondják el a többieknek.

3. Kézműveskedés: József öltöztető baba kévékkel

(Kézműves ötletek bibliai történetekhez, Kálvin Kiadó, 2013; 3. téma)

4. Imádságra nevelés: Amikor eladták Józsefet

<p>a) Csoportbontás A kiscsoportok kinyomtatott feladatokat kapnak. (Egy feladatot több kiscsoport is megkaphatja.)</p> <p>b) Imádság szövegének megfogalmazása Feladatutasítás: Megbeszélés után írjatok egy rövid imádságot!</p> <p>c) Imádság felolvasása A csoportból egy hittanos felolvassa az imádságot.</p> <p>d) Megbeszélése A leírt imádságok megbeszélése. Szükség esetén a hittanoktató korrigál. Feladatok:</p>	műfaj	hála, kérő, bűnvalló
	megfogalmazás	hittanosok
	imádkozás	nincs
	csoport felosztása	kiscsoport 2-3 fő
	kapcsolódás	empátia
	hely	történettel való megismerkedés után, óra közepén vagy végén
	fejlesztési terület	imádság szövegének megfogalmazása
	hittanosok	bibliai szereplők nevében fogalmazzanak meg imádságot
	hittanoktató	a leírt imádságokat véleményezi

<p>1. Vajon hogyan imádkozhatott Jákób, amikor eltervezte, hogy vesz egy tarka ruhát Józsefnek?</p> <p>2. Vajon hogyan imádkozhatott József, miután a napról, holdról és csillagokról álmodott?</p> <p>3. Vajon hogyan imádkozhatott Rúben, miután Józsefet eladták kereskedőknek?</p> <p>4. Vajon hogyan imádkozhatott József, amikor a kereskedőknek eladták a testvérei</p>	eszközök	feladatok nyomtatva
--	----------	---------------------

6. A témához felhasználható énekek

Református Énekeskönyv: 25. zsolt. 1.7. verse: Szívemet hozzád

Református Énekeskönyv: 488. dics. 4. verse: Szent vagy

Dicsérjétek az Urat: 90. Tehozzád emelem (+JJ)

Dicsérjétek az Urat: 156. Mi segítségünk... kánon (+JJ)

12. JÓZSEF TÖRTÉNETE: JÓZSEF, AZ ÁLOMLÁTÓ (1Móz 37,1–11)

ÓRAVÁZLAT-JAVASLAT EGYHÁZI ISKOLÁK 2. ÓRÁJÁRA

A teológiai alapozás és a valláspedagógiai szempontsor megegyezik az előző óravázlatnál közltekkel.

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ KÖVETELMÉNYEK:

Minimum	Optimum
<ul style="list-style-type: none">• Bátorítással vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben és imádkozásban.• Tudja segítséggel a tankönyvi képek és a szöveg alapján saját szavaival elmondani József és testvérei történetét.	<ul style="list-style-type: none">• Önként, aktívan vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben és imádkozásban.• Legyen képes a tankönyvi képek és a szöveg alapján saját szavaival elmondani József és testvérei történetét.• Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten tudjon példákat felsorolni a testvérkonfliktusokról s azok békés megoldásáról.

ÓRAVÁZLAT-JAVASLAT

Fő hangsúly: Testvérkonfliktusok és háttérük.

Értelmi cél: Családi szerepe(in)k feltárása, megismerése József történetén keresztül

Érzelmi cél: A testvéri szerepek és a testvérféltékenység érzelmi háttérének feltárása

Pragmatikus cél: A családi szerepeink, helyzeteink tudatos szemlélése a gyakorlatokon keresztül

Óra fő része	Javaslatok	Módszertani javaslatok, Taneszköz

<p>Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek</p>	<p>1. József, a legkisebb</p> <p>A drámás gyakorlatokat tartalmazó óra elején körbeülünk. Ha a helyzet megkívánja, lecsendesítő gyakorlatokat végzünk, ebben segítségünkre lehetnek az RPI Játéktár gyakorlatai (indulás 2019 őszén).</p>	<p>körbe rendezett székek, mozgáshoz elegendő tér</p>
<p>Feldolgozási javaslat</p>	<p>Szerep a falon gyakorlat: egy nagy csomagolópapírra egy emberalakot (József alakját) rajzoljuk fel (csak a körvonalakat). A feladat: mindenki írjon fel egy szót a rajz köré: szerinted milyen volt József? A figura bal oldalára külső, jobb oldalára belső tulajdonságokat gyűjtsünk! Ha készen vagyunk, olvassuk fel ezeket, rendszerezzük, beszéljünk ezekről.</p> <p>Kezdeményezzünk körbeszélgetést: egymás után minden gyermek fejezze be a következő mondatokat:</p> <p>„Szerintem azért jó a legkisebbnek lenni a családban, mert...”</p> <p>Ha ez a kör véget ért, jöhet a következő:</p> <p>„Szerintem azért nem jó a legkisebbnek lenni a családban, mert.”</p> <p>2. József díszes ruhája</p> <p>József cifra, díszes ruhája nagy érték volt, nem mindenki engedhetett meg magának ilyet. Milyen lehetett az a ruha, ami ilyen nagy gyűlöletet váltott ki a testvérekből?</p> <p>Tépkedjünk darabokra színes papírokat, és az előző csomagolópapíron a felragasztott darabkákból alkossuk meg közösen József díszes ruháját! A kész művet tegyük ki az osztály falára!</p> <p>3. A testvérek arca</p> <p>Amikor József megérkezett a testvéreihez a mezőre, a testvérek arca eltorzult a gyűlölettől. Álljunk párokba, és mutassuk meg egymásnak, milyen lehetett a testvérek arca! Milyen lehetett József arca, látva mindezt? Milyen lett volna Jákób arca, ha látja a fiai viselkedését? Milyennek kellene</p>	<p>csomagolópapír, rajzeszközök</p> <p>színes papír, ragasztó</p>

lennie az egymásra néző testvérek arcának? Mutassuk meg! (Gyakorlott, összeszokott csoportban „ki is hangosíthatjuk” a gondolatokat a mimika mellé.)

4. Képregény

Némajátékkal, állóképekkel jelenítsük meg a kútba dobás jelenetét! Osszuk legalább két csoportra a hittanosokat! A feladat: 4 képet mutassanak be a gyermekek, mintha egy képregény egy-egy rajzát látnánk. Adjunk nekik egy kis időt a képek megalkotására, majd minden csoport mutassa be, amit alkotott. A képek közötti váltást a hittanoktató tapssal jelezze, nem beszélhet senki ezalatt. A végén beszéljük meg a látottakat!

1. kép: József megérkezik a mezőre, a testvérek észreveszik őt
2. kép: A testvérek gonosz tervet beszélnek meg egymás között
3. kép: A testvérek letépi József ruháját
4. kép: Józsefet a kútba dobják

5. Monológ

József a kút fenekén gondolkodik a történetekről. Mi járhat a fejében? Mindenki gondoljon erre, és fogalmazzunk meg egy mondatot: mire gondol most József? Osszuk meg egymással is az ötleteinket, és alkossuk meg ezekből József monológját!